
V
B 3
C
C. R. BIBLIOTHECA
VNIVCR. IAGELL.
CRACOVIENSIS

V
B J
C
8982

MOWY
y
Konstytucye różne

Podczas Seymu Ordynaryinego pod Konfe-
deracyą w Warszawie agituiącego się
In Publicum

Roku 1776.
WYDANE.

M O W A
J. W. JMCI PANA
GUROWSKIEGO
KASZTELANA PRZEMĘCKIEGO
W Senacie dnia 3. 8bris 1776.
M I A N A.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY.
PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZPLTEY STANY.

Dy Proiekt Cywilney Tabelli expensy generalney przez J. O. Xiążęcia Biskupa Wileńskiego podany z deliberacyi przychodzi, te przeciwko niemu czynię uwagi, biorąc assumpt z notacyi w nim położoney; *w teraźnieyszym niedostatku publicznym, Konsyliarze Rady Nieustaiącey dadzą przykład dobrowolnego zrzeczenia się od wszelkiey pensyi, iednak sama sprawiedliwość daie poznać, że kiedy Rzeczpospolita będzie w obfitszym stanie dochodow swoich, Osoby te pierwszą Magistraturę składaiące płatnemi bydź przed drugiemi powinny będą.*

Alboż to tylko w iedynastu Senatorach, Marszałku teyże Rady Nieustaiącey, y Sekretarzach ma się pokazać miłość Oyczyzny? czyni ten Proiekt krzywdę wielkim y godnym Mężom Skarbu Koronnego Kommissarzom, iakoby ci tylko do pensyi, a nie do Rzplitey rowno z Konsyliarzami Rady Nieustaiącey usług przywiązani byli. Zważcie Prześwietne Stany, ieżeli stan Cywilny Skarbowy temi pensyami ma bydź pokrzywdzony? gdzie idzie o miłość Oyczyzny.

Podchlebną w tym Proiekcie nader czytam kalkulacyą, że nie naprzewidziane potrzeby trzechkroć sto tysięcy potrzeba; Ja sądzę oczywistą za lepszą potrzebę, niżeli utaioną expensę. Może bydź, że dla tego przyszłych Rady N. Konsyliarzow od pensyi wyłączono, aby dla nich do podatkow pociągnąć zubożony kray; Co że iest niepodobieństwem, y że na nie zezwolić nie mogę, Jnstrukcye Woiewodztw w godnych J. O. J. W. Possach zdania swoie wyrażą. A gdy się Przezacny Narodzie w tey Tabelli pod tytułem: Rożne expensa, na nie zapatrzysz, czyń każdy nad prawdziwie potrzebnemi swoie uwagi, a uczynisz niepotrzebnych wyłączenie.

Co

Co do penſyi y gratyfikacyi w tym Proiekcie, te głoſzę uwagi. Nayiaśnieyſzym Krolewicom Polſkim, ktorą nie tylko chęć Narodowa, ale y ſama ſłuſzność oddaie. Męſtwo y odwaga Narodowi wiadoma J. W. Kraſzewſkiego w obronie Kraiu, rany krwią zalane, ſą dowodem oczywiſtym, że Rzplita chce Jego uwieńczyć wyznaczoną penſyą, o ktorą y Ja do Ciebie KROLU NAYIASNIEYSZY, y Prześwietne Stany dla niego dopraſzam ſię.

Dla ozdoby Tronu, dla zaſzczytu Narodu, w całości położoną głoſzę, a pewna ſława Naſza, gdy naylepſzemu z Krolow teraz z Narodem węzłem Konfederacyi ſpoionemu, tę ucalamy powinność.

Woyſko, wiem, że ieſt potrzebne, więc dopraſzać ſię W. K. Mci powinienem, aby pierwey Rzplita teraz Seymuiąca, widziała okazałość tegoż w aktualney ſłużbie będących, y powinność czyniących, to na tych ſprawiedliwa należy płaca, y to dodaię, że tę Skarb Koronny po W. K. Mci wypłaceniu expenſy, drugą Woyſku płacić powinien, a tak zoſttanie Ziemianin y ſwego maiątku pewnym, y beſpieczeńſtwo domowe zaſpokoione będzie.

Nowo zaś zaciężne Regimenta, ktorych tylko idealność wſpomniona ieſt, do tey płacy należeć nie powinny; ale, gdy okazałość ich będzie widzialna, a do Komputu przybędą, to dopiero na ten czas mogą ſię zapłaty ſpodziewać.

Do oſtatniego Proiektu tego niſko wypiſanego w Tabelli punktu, tak ſię przymawiam, y ſłowa iego czytam.

Jeżeli Rzplita chce konſerwować ſzczupły Komput aktualny Woyſka ſwego, nowych podatkow potrzebuie, in toto *tylko milion czterykroć ieden tyſięcy ſześćſet ſześćdzieſiąt y ośm Złotych, to łatwo ſię znaydą, gdy ſię dołoży Kwarta druga w Koronie.*

Więc omyłkę w druku explikuię, dodaiąc z Biſkupſtw y Proboſtw Swieckich. Do drugiego punktu wynalezionego ſłowa, a niby do zrozumienia ukrytego; *Impreza Duchownego podatku, y Czopowego z Miaſt tylko Duchownych y Wſiow, nie tykaiąc Szlackich y Krolewſkich, ułoży Rzeczpospolita.*

Przybędzie chwały J. WW. Biſkupom, że widząc Stan Szlachecki iuż iuż cale upadły y zniſzczony, zaſtąpią go teraz tą wyrażoną ſummą, a na dalſze Rzplitey potrzeby do przyſzłego Seymu Stan Zakonno-duchowny ochroniony zoſtanie.

Zebym zaś w iednym głoſie to wyraził, co myślę nayſkutecznieyſzego dla Oyczyzny, Praw wiadomym czynię wyłuſzczenie, iż iak daleko tylko pamięcią oſiągnąć mogę, nayżyczliwſzą J. WW. Biſkupow ku Rzplitey czynność, tak należy Tym godnym y zawſze przykładem do dobrego, wysoko ſzacownym Mężom nie wygaſła w ſercach Obywatelſkich wdzięczność, z ktorą nie tylko ſię z partykularnego oświadczam obowiązku, ale z poniżey wyrażonych racyi, ſpodziewam ſię od Stanow Rzplitey naywiękſzych dla nich względow, y ſłuſznie, gdy dowodzę, iż w roku 1527. za Panowania Krola Zygmunta pierwſzego w Krakowie

kowie Prześwietny Stan Swiecko-Duchowny *Subsidium Charitativum* liczne Rzeczypospolitey udzielił. W roku 1578. za Krola Stefana też samę miłość maiąc Oyczyzny, ten wysoko pobożny Stan znowu oddał Rzeczypospolitey potrzebom znaczne Summy. W roku 1676. ieszcze *liberalius* pozwolił na większe Summy. W roku 1717. dla woyska za chleb zimowy dał znaczną Summę, a zawsze z miłości Oyczyzny.

Czyliż Rzeczpospolita nasza w gorszey bydź może nawałności? iako teraz? ani wątpić należy, że z tych samych pobudkow Stan Duchowny przezemnie wymieniony, nie da się uprzedzić w gorliwości ku swey Oyczyznie, y chętnie na tę Summę zezwoli, a oswobodzi lud w ięKach ubogi y do podatkow iuż niesposobny.

Wiesz dobrze ukochany Narodzie potrzeby oczywiste, ale y o tym pamiętasz, że na nie Stan Rycerski nie wystarczy; wiesz, że *crescente sæculo, crescunt omnia rerum*, więc też na to woysko, co Stan Szlachecki ma składać podatek, uprzedzi nas Stan Duchowny, y chętnie zezwoli, zasili nędzne Stanu Szlacheckiego Familie, zubożone do tych czas to podwyższaiącemi się co raz Kwartami, a Starostowie własnemi podobne possessye okupuiąc, iako y ia sam, pieniędźmi, za własność fortuny maią, przez ten sposob dopomagali Edukacyi dziatek swoich, a to gdy im odięto, zważcie Prześwietne Stany, ieżeli się rownać może w tey mierze Stan J. WW. Biskupow? ktorzy od lat wspomnionych nie posiłkuiąc stanu naszego; iest iego oczywisty upadek przez nakłady, bo co Seym to podwyższone Kwarty; Y tymże się tylko ma roznić Prześwietny Stan Duchowny, aby się od sprawiedliwey wyłączali daniny z uszczęśliwieniem siebie, a nayoczywistszym Stanu Szlacheckiego uciemiężeniem?

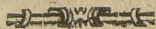
Jeżeli w roku przeszłym uchwalone 600000. na Stan Swiecko-Duchowny excypowani byli ubodzy Plebani, y ci Duchowni, ktorzy nie maią poddanych, a przecięż mimo tey Konstytucyi do Kassy Duchowney czynić składkę musieli. Zaświadcza tę prawdę moy Manifest w Grodzie Wschowskim zaniesiony o przestępstwo Prawa. Gdy zaś Czopowe z miast y wsiow rozciągnie się, y Kwarta na Dobra ale szczegulnie same Duchowne, iakom wyraził, upraszać W. K. Mci mam za powinność, o wyznaczenie Lustratorow, a w tym przybędzie do Skarbu; a zubożony Stan Swiecki przynaymniey z poddaństwem swoim odetchnie przez dwa lata, y wielka będzie wspaniałość Stanu Duchownego.

A gdym o trzechkroć sto tysięcach na nieprzewidziane w Proiekcie położone mowił potrzeby, więc tę Summę na pensyą dla Rady Nieustaiącey Konsyliarzow obrocić radzę, y żeby wspomnione przezemnie wierną radę W. K. Mci ulżenie podatkom Ziemiańskim wzięło w Stanach Prześwietnych rezolucyą, iednostaynych na poparcie głosow dopraszam się. A gdy usłyszę oppozycyą, będę upraszał o *turnum*, supplikuiąc z głęboką pokorą Seymuiący Rzeczypospolitey nie tamowania w tey materyi głosow przed *turnum*, bo ieżeli moy nie iest ieszcze dostateczny, przymowić się będę miał za powinność, a teraz Proiekt oddaię do Laski, o ktorego przeczytanie W. K. Mci P. M. M. y Stanow Rzeczypospolitey dopraszam się.

Przy-

Przymnożenie Intrat do Skarbu Koronnego.

POnieważ Stan Swiecki wielokrotnemi obciążony ciężarami, ledwie może bez uciemiężenia poddaństwa do iakieyżkolwiek Skarbu melioracyi bydź pociągniony, a ten na obronę Wiary S. Katolickiey od żadnych nie zasłaniał się nigdy nakładow; Przeto darem przez Przywileie Krolewskie rożnemi obdarzony dobrodzieystwy Stan Swiecko-Duchowny zapatruiąc się na niewygasłą Narodu całego czułość, chętnie swoie do rozrządzenia Rzeczypospolitey oddaie prowenta, ktore z Opactw Swieckich, z Biskupstw, z Probostw Przywileiami Krolewskiemi nadanych, tudzież z wsiow udzielnych poddanych wynikać maią, a to *ad normam* Starostw Kwartę, a Czopowe z miast, miasteczek y wsiow swoich *nemine excepto* według opisu ostatecznego Prawa płacić będą powinni.

BIBLIOTH: UNIV
JAGELLON

Termin zwrotu lub zgłoszenie prolongaty.

2

2-166.

